

upamo, da ta poziv ne bo glas vpajočega v puščavi in da bodo vsi pozvani in nepozvani takoj začeli akcijo.

Istočasno pozivamo vse klube ljubiteljev narave in PD Slovenije na akcijo »Najčistejša gora«. Na Slavniku ne boste našli najlona, steklenic in podobnega!

Vsem v imenu narave vnaprej hvala in lep planinski pozdrav!

Mirko Igličar

P. S.: Morebitni stiki z našim klubom prek PD »Tomos« ali OPD Koper, v Tumovi koči na Slavniku ali na delovnem mestu v Jadroagentu Koper.

ŠOPKI

V Planinskem vestniku 2/1990 se S. K. zgraža nad spominki s planinskim cvetjem, na katere je naletel ob novoletnem stikanju po trgovinah. Njegovi zavzetosti in prizadetosti zavoljo planinske cvetane se rad pridružujem. Vendar moramo biti objektivni in upoštevati dejstva, ki se jih spomni ob naši skrbi še kdo drug.

Vemo na primer za tvegano pridobivanje električne energije iz jedrskih central. Ni treba pogrevati spomina na mnoge smrtno žrtve ter nepopisno škodo okuženih ljudi in vsega okolja v Černobilu. Koliko pa je (kar nekako v poprečju rednih) smrtnih žrtev med rudarji, ki skrbijo za alternativno bolj sprejemljivo energijo?

Naša skrb za zdravo in tudi estetsko ubrano okolje je vendarle nekoliko bolj romantična kot omenjena nuja za pridobivanje energije. Čeprav sem včasih precej hodil po gorah, ko še niti niso bile tako oblegane, kot pravijo, da so danes, se ne morem pohvaliti s planikami, ki bi jih bil srečal in našel pri svojih pohodih. Na posebne pohode za očnicami nisem hodil kot kak Jalnov povestni junak, da bi jih poklanjal svojim izvoljenkam. Le enkrat sem našel dve ali tri prav bedne in krmežljave, ko sem se zalezal v Raduhi. Priznam svoj greh izza štirinštiridesetih let: izgrel sem jih s koreninami in prstjo vred in jih gojil, dokler niso propadle.

Nimam pa pravice razglašati, kar sicer ljudje iz Raduhinega kraljestva tako vedo: kaj se pravi živeti v raju več stoterih, morda celo tisočerih cvetov pravljicne rože planike. Res ne na travni površini, posuti z belim pečevjem, pač pa v ozkih zabožkih, razvrščenih nekaj metrov v dolžino. Cvetovi pa taki, da bi se tiste tri moje planike, uropane pred davnimi leti na nevarnem mestu, od strahu skrile pred razkošnimi »meščankami«! Vrla gospodinja, ki jih je gojila pred tremi, štirimi leti in jih, upam, še goji, bi mi jih kot staremu hišnemu prijatelju — to si domišljam, da sem tudi še — pustila natrgati, kolikor bi

jih po zdravi pameti maral. Saj jih nisem sam, pač pa mi jih je ona nekaj podarila. Škode vsaj v tem primeru zares ni bilo nobene.

Nedaleč od teh planik, ki cvetijo tukaj spodaj prej kot zgoraj, kjer gre za biti ali ne biti, bolj zgodaj, upravlja drugo znamenito kmetijo druga gospodinja. Nad enim izmed tamkajšnjih prostranih strmih travnikov, ki je bolj v nižinski legi, sem zaznal rahlo modrikasto meglico. Približal sem se temu miku in ugotovil: nešteto cvetov modrega encijana (Clusijev svišč) ustvarja dih, ki veje prek pašnika. Ne vem, ali to cvetje goved in drobnica marata popasti. Mene že ne mika, da bi si utrgal kak cvet, ko jih je vendar toliko.

Kar nesramna je primerjava z nekdanjo izkušnjo trgovca, ki vajencu ali vajenki ne brani krasti bonbonov. Nasprotno: pusti, naj se jih »nažre« do take mere, da se mu potem upre celo le gledati jih, kaj šele jesti.

Podobno bi mogli razmišljati o narcisah, ki prav tako rade rastejo v potratnem številu, kjer pač rastejo.

Bog ne daj, da bi obveljal zaradi teh pomisli za neobčutljivega prozaika, ki ga ne bi prizadele najrazličnejše nemorale, kakršne še na mnogo drugih načinov prizadevajo pristnost gorskega sveta! Čutim pa tudi dolžnost ponuditi zaščito spominkarjem, ki so si morda svoja »reprodukcijska sredstva« oskrbeli prav tam ali tako, kot sem opisal. Potem bi jih bilo treba celo pohvaliti, da so izvirno naravno lepoto ponudili za nakup. Tisti, ki so jo kupili, pa so prav tako vredni pohvale, ker so se izognili nakupu drugačnih kličastih spominkov. Plemenito uokvirjanje planinskih biserov, pridobljenih na »nekrav« način, utegne delovati tudi v pozitivnem, vzgojnem smislu.

Juže Lodrant

iz planinske literature

Čopovo Kraljestvo Zlatoroga

Izdati v slovenščini, in to konec kriznega leta 1989, tako kvalitetno in — založniško gledano — tako zahtevno knjigo, je nedvomno pogumno dejanje. Štejemo se lahko v čast, da se kaj takega pri nas še dogaja, celo v zasebni založbi!

Jaka Čop na Slovenskem ni neznan imo. Rojen leta 1911 je od 1962 do 1972 izdal kar tri črno bele zbirke gorskih fotografij: Svet med vrhovi, Raj pod Triglavom, Viharniki. V njih je dokazal izvirno umetniško silo, z mrtvim aparatom je oživil stotine skritih lepote, za kar je požel nedelje-no hvaležnost ljubiteljev gorskega sveta. Nato je za to dolgo vrsto let umolknil,

zdaj pa nepričakovano spregovoril — z novo tehniko, barvno fotografijo. Ne morem se otresti vtisa, da se je moral temu mediju najprej za dolgo obdobje povsem predati, preden si je upal z njim pred javnost. A je pri tem dosegel neobičajno popolnost.

Knjiga se naslanja na pravljico o Zlatorogu, ki je posrečeno objavljena v začetku knjige (v povzetku Dušana Čopa), nato se šele začne slikovni del. Uvaja ga fotografija razritih kraških podov neke v gorah: saj je Zlatorog, užaljen in razsrjen, razkopal in razril raj pod Triglavom, samo tu in tam je še ostala zaplata nekdanjih vilinskih vrtov. Avtor jih je ujel v aparat

ter predstavil v knjigi. Hoče nam sporočiti: kljub »lakomnemu lovcu iz doline«, se pravi brezobzirnemu obiskovalcu, ki surovo uničuje lepote gorskega sveta, jih je še vedno dovolj. A le za človeka, ki se jim spoštljivo odpre. To z umetniško besedo izpovesta uvodničarja Matjaž Kmecl in France Stele (ki je tudi založnik knjige), oba priznana gorniška pisatelja in urednika.

Ne bom ponavljal njenih bogatih misli. Rajši se bom dotaknil slik, ki so seveda glavni »jezik«, v katerem nam knjiga pošilja svoja sporočila.

Ne manjka nam knjig v slikah. Tudi o naših gorah: marsikatera je doživela več izdaj, priznanje doma in v tujini itd. Mnoge knjižne kredence se ponašajo z njimi. A je nova knjiga vseeno nekaj posebnega.

Pravijo, da je dober le tisti fotograf, ki na film ujame ne le izbrani predmet, temveč tudi zrak okoli njega, svetlobne pramene, izvešene po ozračju, najnežnejše odseve po tleh, po snegu, vsepovsod. Oglejmo si, recimo, zimski posnetek Blej-

skega jezera (str. 35): koliko drobne lepote, razsute vsepovsod! Takoj na naslednji strani: svečan mir, Vrba s Triglavom, a res vse ogrnjeno v neizrekljivo svečanost — obstojnosti, čudežnosti bivanja. Ali posnetek gozdne poti (43): svetloba kar gori po listju in po tleh, avtor odlično lovi kontraste, ki dajejo sliki plastičnost in dinamičnost. Spet posnetek Bohinja z Vogla (46): glavni »junak« prikazane drame je samo ozračje, nabreklo od dogajanja: vetrovi, oblaki, gibajoče se megle v nižavah kot v oblakah.

Fr. Stele posebej opaža kompozicijsko zrelost. Kakor da je fotograf sam razpostavljaj kozolce in drevesa, balvane in veje. Recimo na pašniku (52): če bi še tako dolgo razporejal tistih deset govedi, jih ne bi mogel postaviti bolje, kot so. Seveda jih ni nihče razpostavljaj, treba je bilo le dolgega, potrpežljivega čakanja, poskušanja, razočaranja, ponavljanja. In res pretanjenega občutja za kompozicijo.

Jaka Čop to zna. Mislim, da se bo ob knjigi pozoren ljubitelj gorniške fotografije zlahka česa priučil. Dovolj bo, da si bo dobro ogledal katerokoli sliko: vsaka ima »prvi plan«, sredino z glavnim predmetom, ozadje. Šele vse skupaj sestavlja »motiv«, ki je vreden posnetka. Ni ga treba zavestno razčlenjati, ob samem pogledu zaslišimo iz njega pesem. To se potem imenuje »umetniška fotografija«. J. Čop ji je posvetil nekaj desetletij svojega življenja, a ne v prazno: obogatil je nas, še prej sebe.

Meni osebno pa največ pomenijo njegovi posnetki vode — v vseh njenih pojavnih oblikah. Naj gre za nekaj prstov globok potoček (54) ali modrino jezera (55, 57), za pomladno odjugo (56, 89), za fantastičen posnetek sončnih žarkov, ki izza težkih oblačnih zaves modrijo nežno valovanje (47), za smaragdno Sočo (75), da ne govorim o drobnem lesketanju fine svetlobe na hitečem toku (78) ali migetajočem jezeru (79): ko gledam ta posnetek, me kar zaščemi v oči, imam občutek, kakor da se vodna gladina res pozibava v razkošju luči. In še in še je takih dosežkov.

Tudi človek ni pozabljen, a samo tisti, ki res živi v gorah in z njimi. Kmet z vprego (68), trentarske domačije (80 sl.), ograja in vršaci (86), gorska vas s cerkvijo in zvonikom (98), v soncu žareči jesenski gozd pod Loško steno s pastirskim stanom v ospredju (101), zasnježena Kranjska gora (109), ruska kapelica s Škratlato (111), seniki, znamenja, spomenik padlim alpincem in gornikom. In seveda trate, cvetje, smreke, kozorog, ki pozira za spomenik, kot bi se za to pogodil (136). Nikjer pa nobenega hotela, asfalta, žičnice, reklame, kiča, turista, ki bi kričavo izstopal iz pravljice: kar je obiskovalcev, so silno majhni, vkomponirani v veličastje gorskih veličin.

Sicer pa — vzemite knjigo v roke, oča-

rala bo vsakogar. Njene največje vrednosti vidim v tem, da je »odprta«. Občudovalcu ne kaže le lepote, ujete v pravokotnik na papirju, temveč mu odpira oko za nove in nove lepote, mimo katerih je stokrat hodil, ne da bi jih opazil. Nikoli do konca izčrpane barvne otenke, žareče svetlobe in skrivnostne mrakove, zvočne signale in signalčke, neizrazljivo bogastvo oblik, gradiv, agregatnih stanj, prelivanje vsega bivajočega v eno samo, vse obsežno in vse presežno Lepoto, ki se nam kaže iz nešteti svojih odleskov. Kdor jo odkrije, mu gornišтво ne bo več le športno norenje, temveč globoko kulturno dogajanje, rast človeka v njegovih najdragocenejših lastnostih.

Knjiga se dobi pri založniku: France Stele, Gora 3, 61218 Komenda; poleg tega pri sozaložniku Mladinska knjiga, Svet knjige in tudi po knjigarnah.

Miha Žužek

Alpinistični razgledi št. 34

Zdaj že ugledna revija o alpinizmu in športnem plezanju Alpinistični razgledi vstopa s to zadnjo številko v drugo desetletje. Barvna naslovnica (foto: Tone Škarja) nas spominja uspeha na Šiša Pangmi, na 16. strani pa se spogledamo s skico Slovenskega stebra v JZ steni, ki sta ga preplezala Pavle Kozjek in Andrej Štremfelj, končno pa o Šiša Pangmi spregovori tudi načelnik Komisije za odprave v tuja gorstva PZS Tone Škarja v velikem intervjuju (opravi ga je Miro Štebe), prav gotovo osrednjem prispevku 34. številke.

»Alpinisti imajo takšno organizacijo, kot si jo ustvarijo sami,« pravi Škarja, ki je kritičen do te organizacije in ponuja vrsto inovativnih idej, predvsem pa najprej govori o svojem alpinističnem razvoju, o poti, ki ga je pripeljala prav v vrh slovenskega in svetovnega alpinizma, predvsem pa odpravarstva, saj sodi med najuglednejše poznavalce Himalaje, in to ne le pri nas, temveč nasploh. Prav odpravarstvo je osrednja tema pogovora, v katerem niza svoje izkušnje in spomine ter hkrati išče nove možnosti za še večjo prisotnost slovenskih alpinistov v najvišjih svetovnih gorstvih. Seveda pa ni zanemarljiv svojega sveta intimnih izpovedi, kot bi lahko poimenovali njegov literarni opis, ki sicer ne sodi med najboljše, prav gotovo pa v vrh tiste slovenske literature, ki ji pravimo »alpinistična«.

Posebej bi rad omenil še uvodnik, ki ga je podpisal Matej Šurc in v njem obravnava »predsedniško krizo« v naši osrednji planinski organizaciji, ter 33. nadaljevanje »Pionirjev alpinizma«, kjer tokrat Bine Mlač »obdeluje« slovitega zmagovalca Eigerjeve severne stene, nemškega alpinista in gorskega vodnika Anderla Heilmairja.

Najobsežnejši del te številke AR pa je namenjen vrhunskemu klasičnemu in športnemu plezanju in opremi, tako da imamo v rokah dovolj zanimiv tehnični priročnik in ogromno podatkov.

Tokrat kot »zunanji« bralec pogašam ti-sto zdravo kresanje mnenj, kar je že postal odlika AR. Pa drugič!

Mitja Košir

Trenta — planinska karta

Z letnico 1989 je bila februarja 1990 dotiskana planinska karta Trenta — Triglavski narodni park. Založili sta jo Planinska zveza Slovenije in Triglavni narodni park, izdelali pa skupno obe kartografski hiši — Geodetski zavod SRS in Inštitut za geodezijo in fotogrametrijo v Ljubljani. Pri snovanju vsebine je sodelovalo več zunanjih organizacij in posameznikov. Brez dvoma je to prvi tako obsežen interdisciplinarni pristop v planinski kartografiji, kar pomeni, da tudi napák ne bi smelo biti veliko.

Karta je izdelana zelo natančno v merilu 1 : 25 000. Tiskal jo je Inštitut za geodezijo in kartografijo. Koristno sta izrabljeni obe strani. Velikost papirja je 70 cm × 50 cm. Zgibana je v žepni format z lično naslovnico. Natisnili so 3000 izvodov, ki bodo po ceni 45 din gotovo razprodani že v tej sezoni.

Na prvi strani je natisnjena karta s pojasnilom oznak in legendo. V središču je Trenta. Sicer pa sega na vzhodu do Triglava, na jugu do Lepene, na zahodu do Matevčca in na severu do Vršiča. Tako so predstavljene vse poti v planine iz Spodnje, Srednje in Zgornje Trente.

Za pohodnika-planinca velja posebej poudariti nekaj pomembnih kvalitet te karte:

- zelo dobro je prikazana oblikovitost terena s plastnicami in senčenjem. Izrazito in lepo vidno je skalovje, dobro so prikazane plastnice (na 25 metrov), naravnost odlično so vidne nadmorske višine, s katerimi je karta bogato opremljena. Uporabnik tako lahko zelo hitro izračuna relativne višinske razlike, vzpone in spuste ter tako natančno izračuna potreben čas hoje glede na svoje fizične sposobnosti;
- zelo dobro se ločijo gozdne površine od kmetijskih oziroma v goratih predelih od neporaščenega terena;
- zelo nazorno so prikazane planinske poti, kategorizirane v tri težavnostne stopnje: lahka, zahtevna in zelo zahtevna;
- potna mreža je podrobna in dobro vidna, čeprav bi bile asfaltirane ceste lahko posebej označene. Razen glavnih in lokalnih cest so vrisani še kolo-vozi, steze, slabše ceste in delno opušćene steze.